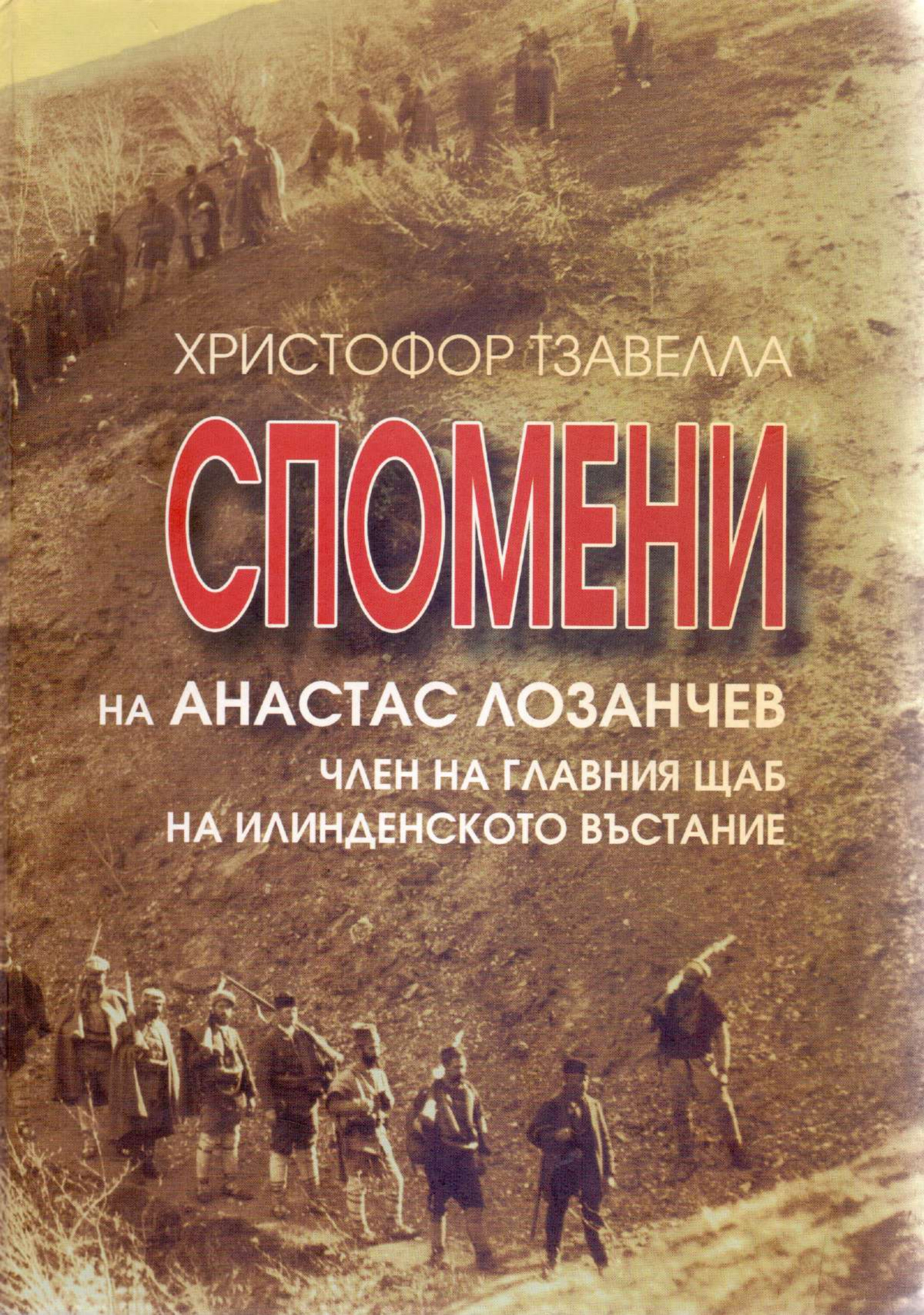

ХРИСТОФОР ЦАВЕЛЛА

СПОМЕНИ

НА АНАСТАС ЛОЗАНЧЕВ

ЧЛЕН НА ГЛАВНИЯ ЩАБ НА ИЛИНДЕНСКОТО ВЪСТАНИЕ

ЗАВЕЩАНИЕ

През последните месеци от живота на Анастас Лозанчев политическата обстановка на Балканския полуостров изцяло се променя. Някогашният идеализъм на гръцките, сръбските, румънските, хърватските, черногорските, словенските, албанските и българските революционери за създаването на Балканска федерация започва да придобива реален вид. При наличието на тази обстановка Анастас Лозанчев е принуден да направи окончателна равносметка на своите разбирания, които той излага писмено, като свое „Политическо завещание".

И до дет днеска след 42 години хвърли се упреки особено
от дейците на В.М.О.Р.О относно варварии за неправилно
прочитане на Илинденското въстание, както и
за безрезултатността му.
Вярно е, че Илинденското въстание беше
последвано от голямо потисничество. Но това е
факт, който не може да се отрече. Вярно е, че по време на
въстанието, но не от тогава насетне. Вярно е, че по време на
въстанието, но не от тогава насетне. Вярно е, че по време на
въстанието, но не от тогава насетне

ще стане с тия сили с които разполагаме, че никога
не сме имали за някаква помощ от вън, но
трябва да се знае, че нова война ще стане е
последствие на Ньойския диктат, което
безспорно е дело на българската дипло-
мация, дала тъй да се манипулират нещата.
От тук може да се прави заключение че тия
немогат никакъв труд от никъде.
Парадоксално е напечатата че народа, уморен
е отправят от всеки страна ореол възхищение,
а нали рекла ли каже колко и да е кое дело на
ВМРО е по велико от него и не е ли нещата
че всички се гордеем с него и със Солунските
атентати, колко бяха предисловие на възста-
нието, ако и не в пълна връзка.
Аз съм работил че македонската борба
възгря за народен праздник „Илинден" и ще
здравя това.
Без резултатно беше възстанието
но е верно.
Организацията изби, а още повече възста-
нието беше въоръжен протест против вси-
чките неправди на турската власт, а не по
малко и против онзи всеядни дервен паши,
беговe или по градове, а още повече по селата.
Който знае какъв безправен роб бе тогавашния
християнски рая (момък, колко пъти пък каш
е бил от всеки турчин, който не каже, че мъ-
се направи за пук нещастник. За цело семе-
ство рая (моми) падаше се годишно 30
оклади най-голяма рядко или царевица равно на
около 1200 оки и 30 оки сол. Това нещо не
спираше само за прехраната на семейство-
то, а камо ли да го облекат и обуят. Осмак
пшеница тогава се продаваше между 12 и
15 гроша, а кантото ръжено се даваше на раята

Не струваше и 10 гроша. Значи цялото семейство роднини получаваше 30 оки грозде цяло по 10 гроша = 300 гроша и 30 оки сок по 20 пари ока = 15 гр., или всичко 315 гроша за цяла година. По късно не беше вече така. Дойде време щото не ратай да люби агата а обратното.

Като пропаднаха против гладистичеството на дед „Иванчо" изгорелите бостани кули (замъци) на бедни паши и манастирски тежки данъци, мюсюлмани. Трябваше да се направи много повече от това, което стана, ако не щяхме сладкиш да сме.

Предизвикаше жалба на великите сили. Протестираха те тъй нареченитe либерални реформи. Между въоръжените сили на организацията разлакваше се дали да се признаят или отхвърлят изцяло. Надделя мнението: да се отхвърлят.

Беда за пременливо или такива както вино беха, бутилирано имя Хора беха отишло беха нашло предпочитание по липсваше у нех практически ум. Аз: Кауай: Хиче ли дъвчем 100 гроша, дава ли 10 гроша, аз зимам тия 10 гроша слагам ги в джобът и пак искам останалите девет десет.

Ноздрата нашя Хора въздържа та от дъна страна прилъга слушам, приеха и такива с отличително поведение до дълго време и от такива тъпове да въвеждам услуги и подкрепа. Ний ураяхме възпитание използувака го повече нашите непрелъстени.

За потрайване за Македония от по-новорни
Нека пришъда не всекога сълт се радвал като
съм чувал нещо добро за нея. Радвах се и тога-
ва когато ѝ се даде възможност да я по-
сетя в 1941 и 1942 г.

Спомням си в същото време как се обе-
щаваше на други Солун, тежко ни беше Кога-
то Костур, Лерин, Кичево, Водена, Дъбъни
оставаха отделени от другите Македонски
градове.

Аз съм за Македония да бъде член на истинска
демократична федеративна Югославия като
първи етап, вторият етап смятам не привле-
дружението на Македония към България, както
се мисли някъде, а пак обратно - привле-
дружение на България в една истинска истин-
ска демократична федеративна Югославия,
а третият етап Югославия да се влее
в голямото море на СССР.

Сега ни нова тогава ще имаме един
действителен съюз на всички славянски
народи. Почти не смеем да се спорим че
Полша си немисли всеки месечно, а това
трябва да стане и Чехословакия.

Господ ни е определил точно място на земята
в най-кръв време се войни, се борби. Трябва да
се мъри край на всичко зло, което е пре-
мил нашия народ. Трябва на нашите гроб
на които да можем да се отрем в мирно
Аз не вярвам на следните пропаганди
за вечен мир по земята. Войни винаги
ще има и тежко и горко нам, ако

сме без гроб. Само поробеният е длъжен
възлюбеят тъкъв гроб.
Дано да бъда отговарял от бъдещето.
За Македония да сме на чисто.
Не само не изоставаме, но и протестираме
против опитите срещу българско.
Не искаме нашите синове, на макар
и да служат на най-високото място като
Негово Превъзходителство г-н Кирил Лесковски
– типична хубава и най-умна сериозност, а не на майтап, Македония
не е присъщо на моя характер, не можеше
и моят предшественик, Влахов да ни учи
че ние сме само Македонци, а не Македонски българи. Ние сме си българи
от преди да има българска екзархия или
българска държава.
Нека ме учат че съм българин моя
баща, нека ме учат че съм българин
мой велик българин, който се зове
Григор Пърличев. Ура! Пърличев, който
увенчан с лавров венец като най-голям
поет на Гърция завърна при най-тър-
жествената обстановка в Атина: „Аз
съм българин!“ Млад човек, увенчаван,
въздухван с венци и цветя, дори
и заплашван пак остана на своето
„Аз съм българин“.
И трябва по-трогателен урок на ли-
ки, невеж, нищета, но с високо горд
име „аз съм българин“.

глаго́лемаѧ
ѻу҃тѣшєнїє
грѣшнымъ
ѿъ кѵ҃рїлла їєромонаха бывшаго
игумєнъ въ мшнастырѣ лєшєчкаго
сщ҃а́го, а҃ѳанасїа
въ тупъ Солѵнскїй
при хаджи папа ѳєодѡсїа
архїмандрїта сѵнаитскаго
въ лѣта
1840.

На стр. 6 четеш
да привєдєш, со толкова́нїє
на простїй ѧзыкъ болга́рскїй
до́лнїѧ мѵ҃сїй Скопскїй и
тєтовскїй.
Какво да прибавим към горното.
питамъкои от харотите или племе-
ната влизатъ въ бѣдерална Югославия
се откачиха от свойта и племе? И сърби
и хърватите и черногорци дърпат гордо
за своята народност?

те са югославяни по и сърби, здравами и пр.

В Швейцария когато съм посетил всички с горещо се нарицат швейцарци, ако и да са народи не чака блъска както нас славяните, но се нарицат пак немци дорентин, итальянци.

Това що правим ние да не ги да приемат на нашето ѣ реги мъдро, да му е право. Не подобава да сипуги ги нови революционерите да играят това.

Казва се, че това се правело по тактически съображения. И това не ме плаши. Толкова ли са много чувствено стъкло са връзките между Македония и Югославия та да правим подобна недостойна концесия, като унищожаване себе си.

Нам енергично протестирам, сигурно протестират и нашите люди другаде колко са посегнали костюме си по горе, долните ги пощят за отвъд наложена възрата да не се употреба никак во писмото от македонец за нещо, или обратното, да не се спомене ни едно лице от Македония за нищо или обратното.

Дрема македонски български въпрос в България, който да е по малък патриот от онзи които са играли тия заговори. Да се радеми лъжата от сите да се разсъдни права и истината дойде

Българи се виновни спрямо безотговорното българско население от Вардарска и Македония, отпускали са средства за настаняването на тия бедняци, но всякога недостатъчни.

Голямото разделение се чувствувало всекога и в държавната политика и изобщо в българския народ тук в България и по-бързо от присъединението на Македония към България, или обособена в самостоятелна единица – автономна Македония. Щом тръгнеше постигне настъпваха въпросите за автономията.

В 1918 год. Тайкадрей ни запознаваше с затворени в Куртбунар известни среди, и после обширни среди се обявиха за автономията или пък автономистите.

Не е било така с сърби и гърци. И сърбомански власти и народ в Сърбия и гърцомански в Гърция века едно – Македония е наша! Вече няма никаква разлика между двете провинции. За гърците най-вече от Крайбрежието, а за сърбите напоследък почнаха да се засилват организациите – към 1897–1898 г.

Гърците държаха на потвърдените имена и на отец българи. Гръкомани Костинбродчани наричаха Патриархеница, или както я нарича Вазов Българоубийца. Гръцки-

ти свой съпруг и баща, ни ... са гарантирали в най-тъмни времена ни гаранции ни сърца.

На добър час стари приятели! Добри изгреви на всички нас!

На Коледа 1942 год. Казах сбогом на виждам на Витоша, сега казвам на всички, с които можех да виждам пак, но нема да ме чуете друг път. Моя е любата Гедеонова песъ.

Л. Стоянов

Следното да се прибави както мислиш.

Никога официална България не е имала правилния възглед по Македонския въпрос. Лошаци са се от един повече на други – ту Краина Македонска, ту голем Македонизъм. В Министерските съвети в София едни от министрите възприемат се като големи македонисти, а други македонофоби. Но най-много големо разбъркване в самото население в България. Голяма вина за ужасите на настоящата цар Фердинанд и цар Борис. Македонофобията ще бъде наистина най-вече с разрушаването на небългарските банди. При тия обстоятелства българските правителства чувстват

не Кавала: и Кавалско говорат македонски
с нашенски. Маалите, манастирите, език,
обичаи, дреха нищо за мене.
Проникването на Изтока чрез Кавала
беше. Ножчета с пари, с подкови. И сарии
и други орнаменти с турците.
Да се върна! В 1902, 1903 г. в Битоля има
само четирима сърбомани. Голема
част от тях или напуснаха като Кавала имен-
ната. Те са: Христо Цветковиќ и Ме-
тодиј Дуевиќ, бивши български учители, Ва-
нчаропи - фамилия търговци българи-
и, католици, и покойният Никола Хаџипопе
фамилия търговци и интелигенти. Заради по-
следните прекарах над 4 месеци в Битол-
ския затвор.
Много радваш организацијата за пози-
рането на знамето, но ви моля чрез
нашите в Кавалско-Драмско села. В нас
нашенски времена за четење и пишување
са чисто в нищо сега. Нито увеличи-
телно стакло от страна на Изтока-
ните Митрополит и Консулата не щедра-
ха да ги внимават да се отказат от
сътрудничество с организацијата и
четите.
Много ви македонски здравје.
Надежда ми-што Русија сама ќе бро-
от Нова Македонија и сърцата

се на тој невозможен јазик на Коишто се спи-
ва. Кај вам ќе: ти од македонски бълга-
рин - македонец рат ехвленое и пак да
не можеш да разбереш четиво. Уважа-
вам дарованието на Венко Марковски но
кашто чета јазикот му, оказенивам
го, прости ли господи, на .....

Пак, човече, избери јазикот на Охрид,
Охрид - българска светиня, Какио го муи-
тумуване мој велик пријател, покој-
ниот Илија Кенкаров, избери јазикот
на Велес, та Кукуш, на тој Кукуш на
Гоце Делчев, кој ќе го намериш в кеј
денозбата Македонска Земја твоето
тутује, твоето тутује? Цела Маке-
дон кажа патува, пазарџа да не оди да
се бои В. Марковски че патува е по
блуо до патува, или пари поблизо
до мирси. Не е големо злорако и далеко
и
близо.

Чувам проектирало се е и злеженје-
то на арбукина. Сакам другари: нејзи
не сгрдеш и Св. Кирил и Методи и Св.
Климент, и Кирил Пејчинович и Гоце
Делчев и плеада други.

Имаме многу работа. Има каде
да си хабиме силите.

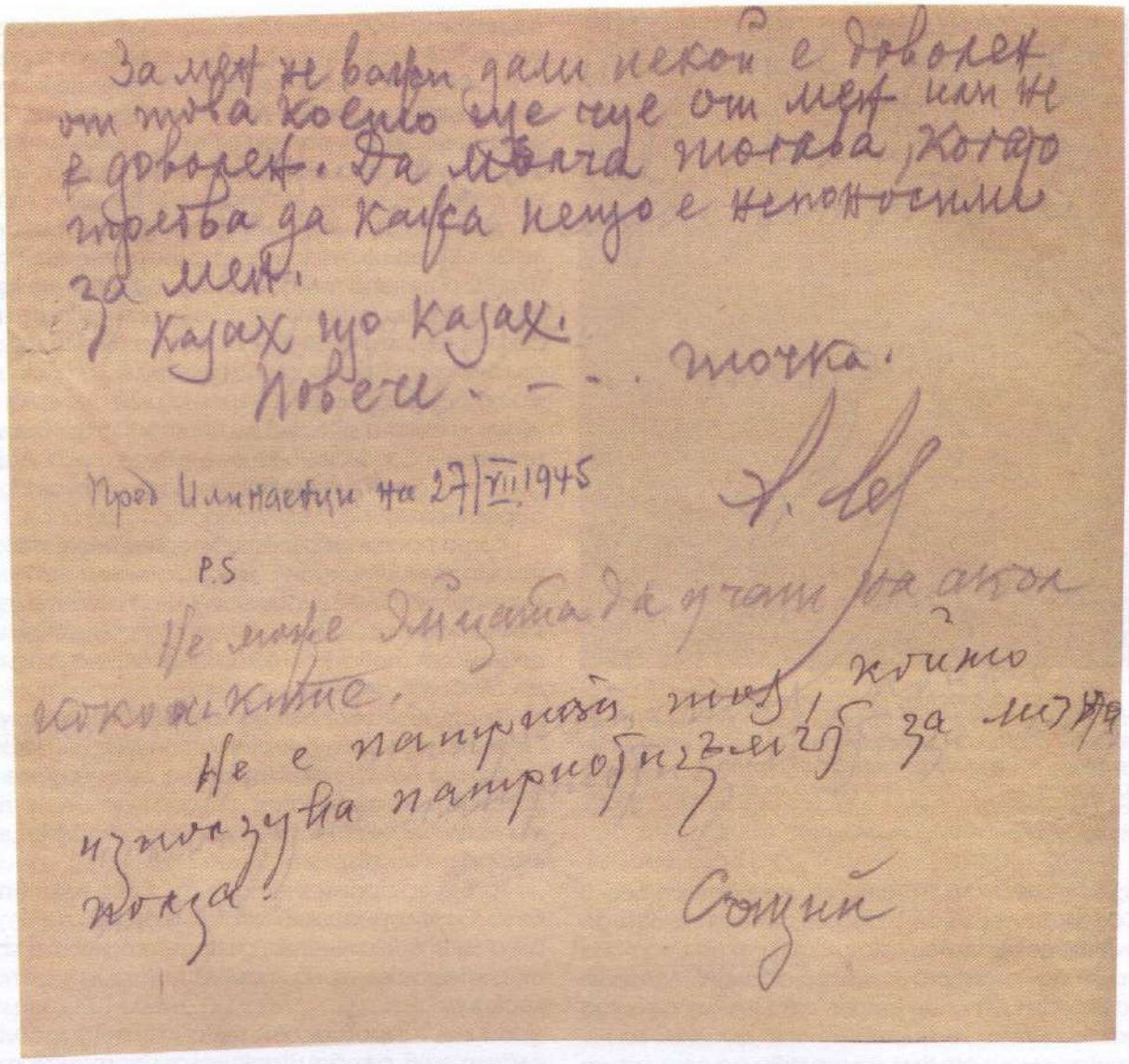
Мислиме за Китевско, за Струшко,
за Преспа, за Дебрско, за Костурско

за Вдех, Кукуш и Гюлюкова по гюкели
и по малки градове и местности
мислете за Бело море. Бело море от
Дарданелите до Солун не трябва да е на
тия, на които е сега.

Доброто възприемане, ако и да е
българско, лошото изхвърлите
Цял свят, всички народи в света
трябва да изхвърлят много старо, но
и от старото много трябва да се
забравим. Много грешници по света
до и ония мислите праведници мно-
зина са за пеколот.

Искали се много да пиша, много да
кажа, но не съм грамотник. И годи-
ше много ли се жалиха. Стар
съм, много съм стара пак и изхабен
съм. Изтезавет, много изтезавет
живот прекарах и в обществения
и в частния живот сили не удех.
От там изхабуването. И семейни не-
щастия не доспаха.

Изхабени сили, изхабена воля, а
духът е на място и предо мен
ността всекога е на лице, от там-
що ли е на сърцето, това ли е
радостта.

За мен не важи дали некой е доволен от туй кодето ще сторе от мен или не е доволен. Да кажа тогава, когато трябва да кажа кой е непотребен за мен.
Казах що казах.
Довиждане. — .. точка.
Прил Илинденци на 27/VIII 1945
Д. Сер
P.S
Не може да ме учат на акъл какво да правя.
Не е патриотизъм жънко изискуването патриотизъм за мене
Солун

Препис на факсимиле № 63

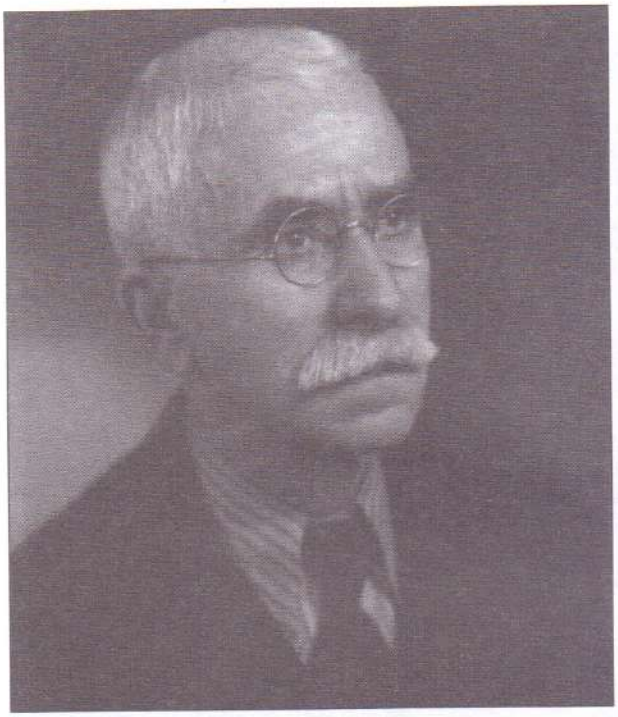
И до ден днешен след 42 години хвърлят се упреци, особено от деятелите на ВМОРО отсам-вардарци за ненавременното подигане на Илинденското въстание, както и за безрезултатността му.

Трябва да се знае, че Илинденското въстание беше последствие на Горноджумайското. Не по наша вина стана последното. Вярно е, че то беше дело на Фердинанда, но ние от Битолско трябва да отправим упрек към отсам-вардарци защо и те като нас не попречиха на Цончевци както ний направихме това с полковник Янкова.

За да попречим на замислите на полковника ний се принудихме да обещаем на населението от нашите места, че щом следната 1903 година ще обявим въстание, а това се искаше и от костурчани, и от леринчани, и от охридчани, и от демирхисарци, кичевчани, крушовчани. От битолчани Георги Сугарев 2 години: преди въстанието беше на мнение, че е време да се действува, ако и да се отказа по-късно и то само по дребни лични сметки. Отметнаха се даже и такива като Пандо Кляшев.

И друг път съм го казал, аз щях много да се замисля за акция, ако не беше решението в Солун за повсеместни действия, което не го направиха отсам-вардарци. Не се отзоваха да изпълният дълга си даже и ония, които подписаха това решение в Солун с изключение на един и то тъкмо той, който беше против всяка акция.

Казва се, че и това въстание, както и Горноджумайското е дело на България, на българското правителство. Това не е верно. То е дело народно, на населението от Битолския край. Преди да хвана гората бях извикан от тогавашния представител на българското правителство в Битоля, който ми прочете

Косата на Анастас Лозанчев побелява още преди той да бъде пред прага на старостта, от мъки и грижи за проиграни възможности и мечти за обединяването на българския народ. Старият девец на ВМОРО прозря, че без България Македония не може да се опази от чуждите „апетити", затова умира, провиквайки се: „Обединение!"

едно писмо от Външното министерство в София, в което се казваше, че не трябва да очакваме никаква помощ от България, затова да се откажем от всякаква акция[167]. Аз казах, че въстанието ще стане с тия сили, с които разполагаме, че никога не сме мислили за някаква помощ от вън, но трябва да се знае, че това, което ще стане, е последствие на Горноджумайската акция, която безспорно е дело на българското правителство, ала то бе и финансирано от него.

Оттук може да се прави заключение, че ний нямахме никакъв гръб от никъде.

Парадоксално е наистина, че нападки, упреци се отправят от вси страни срещу въстанието, а пак нека ми каже, който и да е, кое дело на ВМОРО е по-велико от него и не е ли истина, че всички се гордеем с него и със Солунските атентати, които бяха предисловие на въстанието, ако и не в пряма връзка.

Аз съм радостен, че Македонската държава[168] възприе за народен празник „Илинден". Илинден заслужава това.

Безрезултатно било въстанието.

Не е вярно.

Организацията изобщо, а още повече въстанието беше въоръжен протест против всичките неправди на турската власт, а не по-малко и против ония феодали, деребеи, паши, бегове, аги по градовете, а още повече по селата, кой знае какъв безправен роб беше чифликчийския ратай (момък), колко газен, мачкан, е бил от всеки турчин, той ще каже, че много се правя за моя нещастен народ. За цяло семейство ратаи (момци) плащаше се годишно 30 осмаци най-лоша ръж или царевица равно на около 1 200 оки и 30 оки сол. Това жито не стигаше само за прехраната на семейството, а камо ли за по-охолен живот. Осмак пшеница тогава се продаваше между 12 и 15 гроша, а житото, което се даваше на ратая, не струваше и 10 гроша. Значи цялото семейство ратаи получаваше 30 осмаци жито по 10 гроша = 300 гроша и 30 оки сол по 20 пари оката = 15 гр. или всичко 315 гроша за цяла година. По-късно не беше вече така. Дойде време, щото не ратаят да моли агата, а обратното[169].

Като протест против подтисничеството на ден „Илинден", изгорихме всички кули (замъци) на бегове, паши, унищожихме телеграфи, мостове. Можеше да направим много повече от това, което стана, ако не щадяхме слабите си сили.

Предизвикахме намеса на Великите сили. Прогласиха се тъй наречените Мюрцщегски реформи. Между ръководните сили на Организацията разискваше се дали да се приемат, или отхвърлят изцяло. Надделя мнението: да се отхвърлят[170].

Аз бях за приемането им такива каквито бяха. Безспорно умни хора бяха ония, които бяха за отхвърлянето, доводите им бяха нагледно убедителни, но липсваше у тях практически ум. Аз казвах: хикс ми дължи 100 гроша, дава ми 10 гроша, аз вземам тия 10 гроша, слагам ги в джоба и пак искам останалите деветдесет. Мнозина наши хора, въпреки възбраната от наша страна приеха служби, приеха и такива със съмнително поведение, но дойде време и от такива типове да търсим услуги и подкрепа. Ний правихме въстание, използуваха го повече нашите неприятели.

Да поприказваме за Македония от по-ново време. Нека призная, че всякога съм се радвал, когато съм чувал нещо добро за нея. Радвах се и тогава, когато ми се даде възможност, да я посетя в 1941 и 1942 година.

Жегаше ме в сърцето обаче, когато се обещаваше на други Солун, тежко ми беше когато Костур, Лерин, Кичево, Воден, Кукуш, оставаха отделени от другите македонски градове.

Аз съм за Македония до бъде член на истинска Демократична федерална Югославия като първи етап, втори етап смятам не присъединението на Македония към България, както се мислеше някога, а нещо обратно – присъединение на България в една цялостна

истинска Демократична Федерална Югославия, а третият етап, тая Югославия да се влее в голямото море на СССР[171].

Стане ли това, тогава ще имаме един действителен съюз на всички славянски народи. Почти не може да се спори, че Полша си намери вече мястото, а това трябва да стане и с Чехословакия.

Господ ни е определил лошо място на земята от край време, все войни, все борби. Трябва да се тури край на всичко зло, което е тегнил нашият народ. Трябва да имаме гръб, на който да можем да се опрем в нужда. Аз не вярвам на сладките приказки за вечен мир по земята. Войни всякога ще има и тежко и горко нам, ако сме без гръб. Само посоченият е единственият възможен такъв гръб[172].

Дано да бъда опроверган от бъдещето.

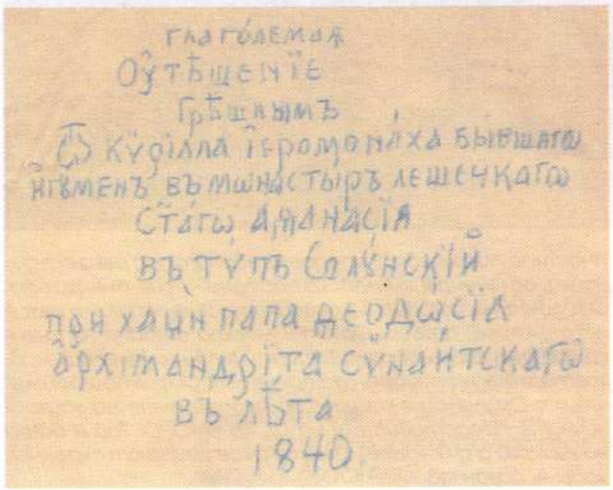
За Македония да сме начисто.

Не само не одобрявам, но и протестирам против оня повик срещу всичко българско, не могат нашите синове, па макар и да стоят на най-високото място като Негово Превъзходителство г. Лазар Кулишевски[173] – титлата казвам с най-голяма сериозност, а не на майтап, майтапът не е присъщ на моя характер, не може и моят приятел Дим. Влахов да ни учат, че ний сме само македонци, а не македонски българи. Лично аз съм българин от преди да е имало българска екзархия и българска държава.

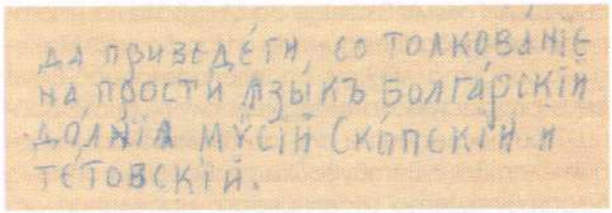
Мен ме учил, че съм българин моят баща, мен ме е учил, че съм българин, моя велик българин, който се зовеше Григор Пърличев. Тоя Пърличев, който увенчан с лавров венец като най-голям поет на Гърция заявил при най-тържествена обстановка в Атина: „Аз съм българин". Млад човек, увещаван, съблазняван, с всякакви земни блага, даже и заплашван, той останал на своето: „Аз съм Българин".

И тръгнал по трънливия път на мъки, неволи, нищета, но със своето гордо име: „Аз съм българин".

Пред мен стои книга:

На стр. 6 четем:

Какво да прибавим към горното? Питам кои от народите или племената, влизащи във Федерална Югославия, се отказаха от своя род и племе? И сърби, а хървати, и черногорци държат гордо за своята народност.

Те са югославяни, но и сърби, хървати и пр.

Във Швейцария, която съм посетил, всички с гордост се наричат Швейцарци, ако и да са народи не така близки, както нас славяните, но се наричат пак немци, френци, италианци.

Това ще правим ний, да не би да прилича на нашето: „речи му аго, да му стане драго". Не подобава на стари и нови революционери да правят това.

Казва се, че това се правело по тактически съображения[174]. И това не ме топли. Толкова ли от тънко, чупливо стъкло са връзките между Македония и Югославия, та да правим такива ненужни концесии, като унижаваме себе си.

Най-енергично протестирам, а сигурно протестират и хилядите мои другари, които са посеяли костите си по гори, долини и поляни, за оная наложена възбрана да не се пропуска никакво писмо от Македония за тук[175] или обратно да не се пропуска нито едно лице от Македония за тук или обратното.

Няма македонски българин тук в България, който да е по-малък патриот от онея, които са издали тия заповеди. Да се раздели майка от син, да се раздели жена и невръстни деца от своя съпруг и баща не са правили в най-тъмни времена ни турци, ни сърби.

На добър час, стари приятели! Добри старини на всички ни!

На Илинден 1942 година казах сбогом завинаги на Битоля, сега казвам на всички Ви сбогом. Може да се видим пак, но няма да ме чуете друг път. Това е моята лебедова песен!

А. Лозанчев

Никога официална България не е имала правилни възгледи по Македонския въпрос. Люшкали са се от един полюс на други – ту крайна македонофобия, ту голям национализъм. В Министерските съвети в София едни от министрите държат се като големи националисти, а други македонофоби. Оттам едно

голямо раздвоение и в самото население в България. Голямо влияние са оказвали на настроенията Цар Фердинанд и Цар Борис. Македонофобията между населението най-вече се е разраствала след несполучливите войни. При последните случаи българските правителства чувствувайки се виновни спрямо бедствующето изселническо население от Тракия и Македония, отпускали са средства за настаняването на тия бежанци, но всякога недостатъчни.

Същото раздвоение се чувствувало всякога и в държавната политика и изобщо в българския народ тук в България и по въпроса за присъединение на Македония към България, или обособена в самостойна единна автономна Македония. Щом трудностите настъпваха, държеше се за автономия.

В 1918 година най-напред ни заплашваха със заточение в Куртбунар известни среди, а по-после същите среди се обявиха за по-автономисти от нас – автономистите.

Не е било така със сърби и гърци. И официални власти и народ в Сърбия и Гърция бяха единни – Македония е наша! Обаче имаше една разлика между двете претендентки. За Гърция тая идея беше от край време, а за сърбите настъпва тогава, когато почна да се засилва организацията – към 1897/1898 година.

Гърците държаха на погърчените, цинцари и на ония българи-гъркомани, които признаваха Патриаршията, или както ги наричаха те българогласни елини. Гърците казваха: „И каменето говорят, че Македония е наша". Малцинство, мнозинство, език, обичаи бяха нищо за тях.

Проникването на сърбите казах кога почна. Почнаха с пари, с подкупи. И сърби гърци ортачеха с турците.

Да се знае! В 1902, 1903 година в Битоля имаше само четирима сърбомана. Голяма чест ще им направя като им кажа имената. Те са: Христо Цветкович и Методия Оцевич – бивши български учители, Ванчо Пандарот – фалирал търговец българин и четвъртия и

На 2 август 1942 г. – денят на св. Илия, наричан от народа Илинден, започва своята работа XII конгрес на Илинденската организация в гр. Битоля, присъединен към България. Няколко дни преди откриването там пристига Анастас Лозанчев, някогашният член на Главния щаб на II революционен окръг, един от основоположниците на революционното движение в Македония. На гарата го посрещат тържествено с илинденските бойни знамена, принадлежащи на чети на Крушевската република и останалия Битолски вилает. На снимката: Анастас Лозанчев е в средата, хванат под ръка от девойка, облечена в смилевска народна носия, т.е. миячка. От другата страна на девойката възрастният мъж е Лука Джеров, а свещеникът в лявата страна на снимката (вижда се само главата му) е свещ. Тома Николов, който е бил натоварен да пренесе в София протоколите от Смилевския конгрес за осведомение на задграничните представители на ЦК на ВМОРО. Той е баща на хирурга д-р П. Томов, в чиито ръце умира от сърдечен удар А. Лозанчев.

последен Миялче Хаджипопе – фалирал търговец, цинцарин. Заради последния прекарах над четири месеца в Битолския затвор.

Много направи организацията за помирението на нациите, но най-голем успех имаше в гъркоманските села. В най-тежки времена за четите намирали са подслон в тия села. Нито увещания, нито заплашвания от страна на гръцките митрополити и Консулства не можаха да ги отметнат, да се откажат от сътрудничество с организацията и четите[176].

Нещо за македонския език.

Паднаха ми под ръка само 2 броя от „Нова Македония" и очудвах се на моя невъзможен език, на който се описва. Казвам си: ти си македонски българин, македонец пар екселанс и пак да не можеш да разбереш четеното. Уважавам дарованието на Венко Марковски, но като чета езикът му, окачествявам го, прости ни господи на...[177]

Пак, човече, избери езикът на Охрид, Охрид – българска светиня, както го титулуваше моя, велик приятел, покойният Антон Кецкаров, избери езикът на Велес, на Кукуш, на моя Кукуш на Гоце Делчев. Къде ли го намери, в коя ли непозната Македонска земя твоето "тугуіе", твоето „путуіе"? Цяла Македония казва „патува", „тажи". Да не би да се бои В. Марковски, че "патува" е по-близо до „пътува", или тажи по-близо до „Тъжи". Не е големо зло, ако и да е по-близо.

Чувам, проектирало се е и изменение на азбуката. Сакън другари! Ще ви се сърдят и Св. Кирил и Методий и Св. Климент, и Кирил Пейчинович, и Гоце Делчев, и плеяда други.

Широко поле за работа. Има къде да си хабите силите. Мислете за Кичевско, за Стружко, за Преспа, за Леринско, за Костурско, за Воден, Кукуш и толкова по-големи и по-малки градове и местности. Мислете за Бяло море. Бяло море от Дарданелите до Солун не трябва да е на тия, на които е сега[178].

Доброто възприемайте, ако и да е българско, лошото изхвърляйте.

Цял свят, всички народи в света трябва да изхвърлят много старо, но и от старото много трябва да се задържи. Много грешници по света, но и от мнимите праведници множина са за **неколом**!

Иска ми се много да пиша, много да кажа, но не съм граматик.

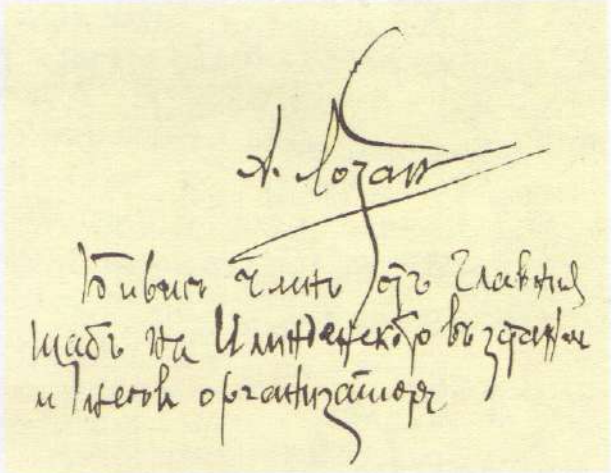
И годините много ми се нанизаха. Стар съм, много съм стар, пък и изхабен съм. Интензивен, много интензивен живот прекарах и в обществения, и в частния живот сили не щадях, оттам изхабяването. И семейни нещастия ме досъсипаха.

Изхабени сили, изхабена воля, а духът е на място и прямолинейността всякога е налице. Оттам що ми е на сърцето, това ми е на устата.

За мен не важи дали някой е доволен от това, което ще чуе от мен или не е доволен. Да мълча тогава, когато трябва да кажа нещо е непоносимо за мен.

Казах, що казах.

Повече... точка!

с. Банкя, 7 септември 1945 г.

Ден на всенародна радост за Златна Добруджа

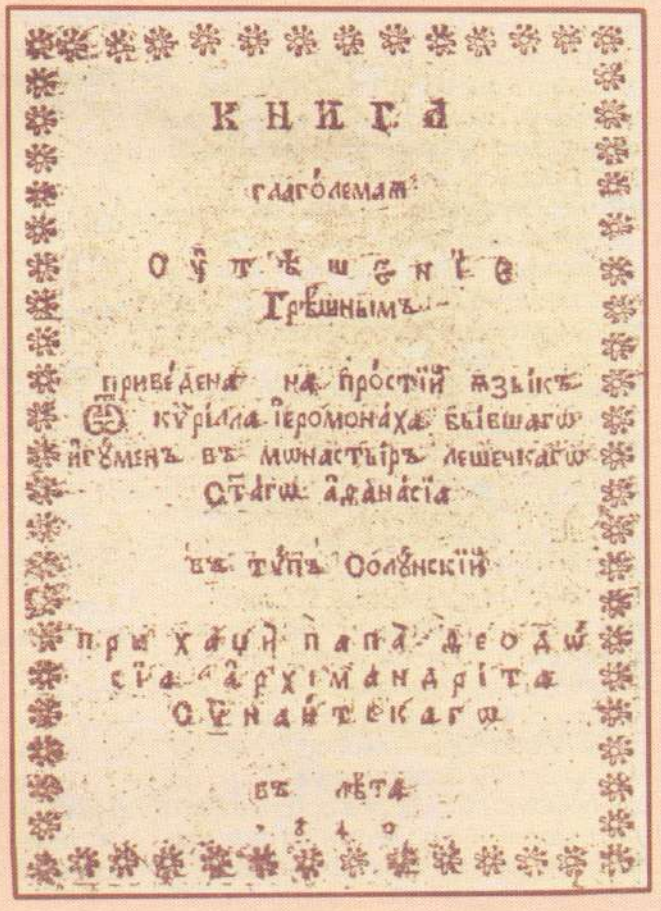
P.S.: Не може яйцата да учат на акъл кокошките. Не е патриот моя, който използува патриотизъм за лична полза.

Същий !

София, 4 февруари 1945 г.

Проучвах за много малко време на откриването на конгреса на Македонската емиграция в България през което време забелязах между говорителите спор между тия, които да не споменават че населението в Македония е от български произход, или най-малко да го наричат македонски българи.

Пред мене стои:

КНИГА
глаго́лемая
ОУТѢШЕНІЕ
Грѣшнымъ.
приведе́на на про́стїй языкъ
кѵ́рїлла іеромона́ха бы́вшаго
ігѹмена въ мона́стырѣ лешечкаго
сщ҃аго а҃ѳана́сїа
въ тѵ́пѣ Оболе́нскїй
при хаѵѝ па́па Де́одо́
сѵ̈ѣ а҃рхїмандрі́та
Сѵ̈на́йскаго
въ лѣта
,а҃ѵ҃о

На стр. 6, четем:

ДА ПОНВЕДЕГИ СОТОЛКОВАНІЄ
НА ПОРОСТН ЯЗЫКЪ БОЛГАРСКІЙ
ДОЛНІЯ МЎСЄЙ СКОПЄКІЙ
Коментарии изминаха НТЄТОВСКІЙ.

Съмъ за Македония обособена въ самостойна политическа единица съ всички тежки отъ отделенията „не подобава" на стари и нови революционери да си крепятъ душата ида одухотворятъ на родностьта си.

Л. Лозан